

Sosiaaliturva ja elämänvaiheet

Sosiaaliturva esimerkkihenkilöiden elämänvaiheissa

Aino, Perttu ja Viivi

Sosiaaliturva esimerkkihenkilöiden elämänvaiheissa

Aino, Perttu ja Viivi

Jotkut epäilevät, etteivät he saa mitään sosiaaliturvaetuuksia, vaikka he osallistuvat sosiaaliturvan rahoitukseen suoraan maksamalla vakuutusmaksuja (esimerkiksi työeläkemaksut) tai ainakin tulo- ja kulutusverojen kautta

Sosiaaliturva mielletään usein pelkästään uudelleenjakajaksi eli köyhyyden lievittäjäksi.

Todellisuudessa kansalaiset käyttävät lähes päivittäin laajasti hyvinvointipalveluita. Tässä luvussa havainnollistamme, missä tilanteissa sosiaaliturvaa ja laajemmin hyvinvointipalveluita yleensä tarvitaan.

Esimerkkien luonne

Esimerkeissä keskitytään lähinnä sosiaalivakuutuksen piiriin kuuluviin etuuksiin ja julkisen vallan tuottamiin ja rahoittamiin palveluihin ja korvauksiin.

Osa julkishyödykkeistä – kuten julkinen infrastruktuuri, poliisi, oikeuslaitos ja armeija – on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Tarkastelun ulkopuolella ovat myös kansalaisten itse kustantamat sosiaaliturvan asiakasmaksut ja omavastuuosuudet.

Sosiaaliturvan lisäksi hyvinvointipalveluista käsitellään lähinnä vain julkisia koulutusmenoja. Näin ollen esimerkiksi kulttuuripalvelut ovat tarkastelun ulkopuolella. Lisää tietoja laskelmien oletuksista löytyy liitteestä.

Aino, Perttu ja Viivi

Aino, Perttu ja Viivi ovat syntyneet vuonna 1995.

Tarkastelemme sosiaaliturvaa kunkin henkilön elämänkaaren aikana eli kunkin henkilön elämän loppuun asti.

Tarkastelu on henkilökohtainen. Näin ollen mukana ei ole Ainon, Pertun ja Viivin lasten saamaa sosiaaliturvaa.

Sosiaaliturvan ja hyvinvointipalveluiden saaminen painottuu yleensä lapsuuteen, nuoruuteen sekä vanhuuteen. Näin on esimerkkihenkilöistämme Ainolla ja Pertulla. Viivillä on sen sijaan tarvetta sosiaaliturvaan tasaisesti läpi koko elämän.

Aino

- suorittaa lukion ja pääsee ylioppilaaksi
- valmistuu opettajaksi
- hoitaa lasta kotona kolmen vuoden ajan
- sairastuu ennen eläkeikää vakavasti mutta paranee
- jää eläkkeelle 66-vuotiaana
- viettää viimeiset vuotensa laitoshoidossa
- elää 87-vuotiaaksi.

Perttu

- suorittaa peruskoulun
- opiskelee metallimieheksi, tulee työelämään 21-vuotiaana
- ensimmäisen kerran työttömänä 30-vuotiaana, keski-ikäisenä kaksi pidempää työttömyysjaksoa, joiden kesto on yhteensä kolme vuotta
- joutuu vakavaan onnettomuuteen opiskeluaikana, mutta toipuu työkuntoon
- jää työkyvyttömyyseläkkeelle 60-vuotiaana
- elää 81-vuotiaaksi.

Viivi

- suorittaa peruskoulun
- ei hanki loppututkintoa
- on pätkätöissä ja välillä työttömänä
- saa toimeentulotukea nuorena aikuisena ja uudelleen keski-ikäisenä
- työssäoloaika kertyy yhteensä 19 vuotta ja työttömyysaika 19 vuotta
- jää työkyvyttömyyseläkkeelle 58-vuotiaana ja vanhuuseläkkeelle 63-vuotiaana
- elää 72-vuotiaaksi.

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Ainon, Pertun ja Viivin elämän aikana.

Menot, €		Aino	Perttu	Viivi
a) Syntymä ja lapsuus				
Neuvola ja lääkäri (äiti)	25 kertaa, 60 €/kerta	1 500	1 500	1 500
Synnytys + sairaalapäivät	1 800 € + 5pv, à 250 €	3 000	2 500	2 800
	1 800 € + 3pv, à 250 €			
	1 800 € + 4pv, à 250 €			
Lapsilisät	192 kk, 100 €/kk	19 200	19 200	19 200
Äitiys- ja vanhempainraha	263 pv, 80 €/pv	23 000	16 500	12 000
	263 pv, 60 €/pv			
	263 pv, 40 €/pv			
Isyysraha	12 pv, 80 €/pv	1 000	1 100	
	18 pv 60 €/pv			
Lasten hoidon tuki	24 kk, 320 €/kk	7 680	8 400	5 040
	24 kk, 350 €/kk			
	12 kk, 420 €/kk			
Yhteensä		55 380	49 200	40 540

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Ainon, Pertun ja Viivin elämän aikana.

b) Koulu-aika			
Kunnallinen päivähoito 1 000 €/kk, josta vähennetään omavastuu			
Esiopetus 5 200 €/v			
Päivähoito 3 vuotta ja esiopetus	30 000	30 000	
Kunnallinen päivähoito 4 vuotta ja esiopetus			44 000
Terveystenhoito 0–6 vuotta	7 000	7 000	7 000
Iltapäivähoito 2 v	1 500	1 500	1 500
Peruskoulu ja lukio	12 vuotta, 6 700 €/v	80 000	
	9 vuotta, 7 100 €/v		64 000
	10 vuotta, 7 100 €/v		71 000
Metallialan ammattikoulu	4 vuotta, 10 000 €/v		40 000
Lumilauta-onnettomuus (leikkaus ja 7 sairaalapäivää)			5 000
Kouluajan terveydenhoito	6 000	6 000	6 000
Opiskelu			
Yliopisto-opetus 7 vuotta	81 000		
Opiskelijaterveydenhuolto 7 vuotta	2 000		
Opintotuki	25 000	1 000	
Yhteensä	232 500	154 500	129 500

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Ainon, Pertun ja Viivin elämän aikana.

Menot, €	Aino	Perttu	Viivi
c) Terveysteen liittyvät menot työssäolo- ja eläkeaikana			
Perusterveydenhuolto ja sosiaalipalvelut	10 000	10 000	20 000
Erikoissairaanhoidopalvelut	40 000	30 000	10 000
Korvatut lääkekulut	20 000	25 000	12 000
Korvatut lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkiot, korvaukset tutkimuksesta ja hoidosta sekä matkakorvaukset	8 000	8 000	5 000
Sairauspäivät yhteensä	25 000	15 000	4 500
Sairauspäiväraha ennen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä		22 000	
Työterveyshuolto	6 000	5 000	1 500
Yhteensä	109 000	115 000	53 000
d) Toimeentulo työaikana			
Työttömyyspäiväraha (ansio), työttömänä 4 vuotta 4:ssä eri jaksossa		62 000	
Työttömyyspäiväraha (ansio), yhteensä 5 vuotta eri jaksoissa			57 000
Työmarkkinatuki, yhteensä 14 vuotta eri jaksoissa			90 000
Yleinen asumistuki, muutamassa eri jaksoissa		4 000	
Yleinen asumistuki, yhteensä 15 vuotta eri jaksoissa			54 000
Toimeentulotuki 15 vuoden aikana eri jaksoissa			18 000
Yhteensä	0	66 000	219 000

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Ainon, Pertun ja Viivin elämän aikana.

e) Eläkeajan toimeentulo ja hoivapalvelut			
Eläkkeet yhteensä	483 000	319 000	148 000
Eläkkeensaajan asumistuki			40 000
Eläkettä saavan hoitotuki 2 vuotta	4 000		
Laitoshoidossa 2 vuotta, 35 000 €/vuosi (julkisen sektorin kustantama osuus)	70 000		
Yhteensä	557 000	319 000	188 000
Kaikki julkiset sosiaali- ja koulutusmenot koko elinaikana yhteensä (a + b + c + d + e)	953 880	703 700	630 040
Verot (tuloverot, kulutusverot) ja sosiaaliturvamaksut (työeläkemaksut ja SOVA-maksut) koko elinaikana, €	Aino	Perttu	Viivi
Työeläkemaksut	395 000	231 000	82 000
Muut sosiaalivakuutusmaksut	84 000	51 000	21 000
Tuloverot	481 000	235 000	68 000
Välilliset verot	189 000	139 000	92 000
Yhteensä	1 149 000	656 000	263 000
Kaikkien julkisten menojen ja maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen erotus elinaikana, € ^a	-195 120	47 700	367 040

^aVeroilla rahoitetaan myös muita julkisia menoja, kuten teitä ja katuja, puistoja, kulttuuripalveluluja, urheilupalveluja, armeijaa, poliisia ja oikeuslaitosta.

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Ainin elämän aikana

Merkittävä osa Ainin sosiaalimenoista muodostuu pitkään kestävästä työeläkkeestä ja lisäksi hänen koulutusmenonsa ovat suuret.

Ainin ura on poikkeuksellisen vakaa.

Tämän vuoksi Ainin maksamat verot ja maksut olivat suuria, mutta vastaavasti myös hänen saamansa ansioon suhteutetut etuudet ovat suuria.

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Pertun elämän aikana

Perttu on työelämässä 38 vuotta. Tästä ajasta hän on työssä 34 vuotta ja työttömänä 4 vuotta. Perttu on työelämän ulkopuolella 6 vuotta eli hieman nykyistä keskimääräistä suomalaismiestä pidempään.

Pertun opiskeluaika on 4 vuotta ja hän on pari vuotta sairaana. Perttu jää työelämästä työkyvyttömyyseläkkeelle 60-vuotiaana ja hän on eläkkeellä 21 vuotta.

Pertun elämänkaari edustaa nykyään hyvin perinteistä kaavaa, jossa valtaosa ajasta ollaan työssä ja välissä lyhyehköjä jaksoja työttömänä.

Sosiaaliturvan ja julkisten koulutusmenojen sekä verojen jakautuminen Viivin elämän aikana

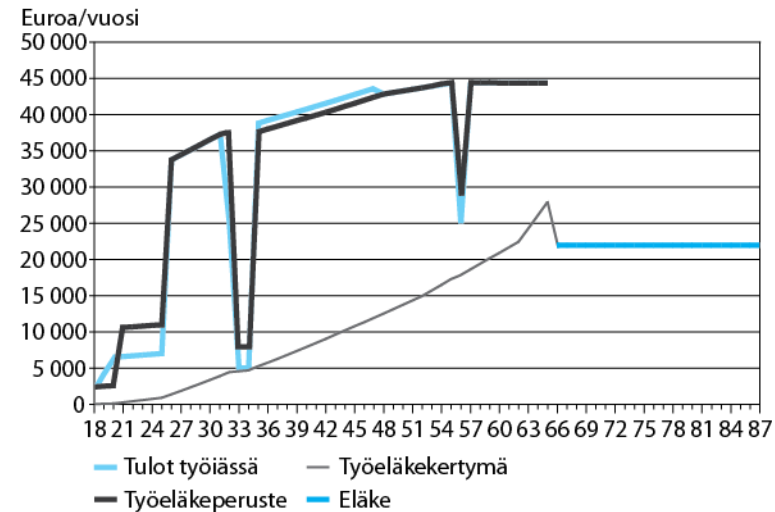
Viivi kuuluu työvoimaan 38 vuotta. Tästä ajasta hän on työssä 19 vuotta ja työttömänä 19 vuotta. Viivi on työelämän ulkopuolella ainoastaan kolme vuotta.

Viivi ei ole suorittanut mitään ammattitutkintoa mutta on käynyt peruskoulun kymppiluokan ja hoitanut lastaan kotona kaksi vuotta. Viivi jää työelämästä työkyvyttömyyseläkkeelle 58-vuotiaana ja hän on eläkkeellä 14 vuotta.

Viivin työura koostuu pätkätöistä ja hänen kohdallaan sosiaaliturva ehkäisee erityisesti köyhyyttä.

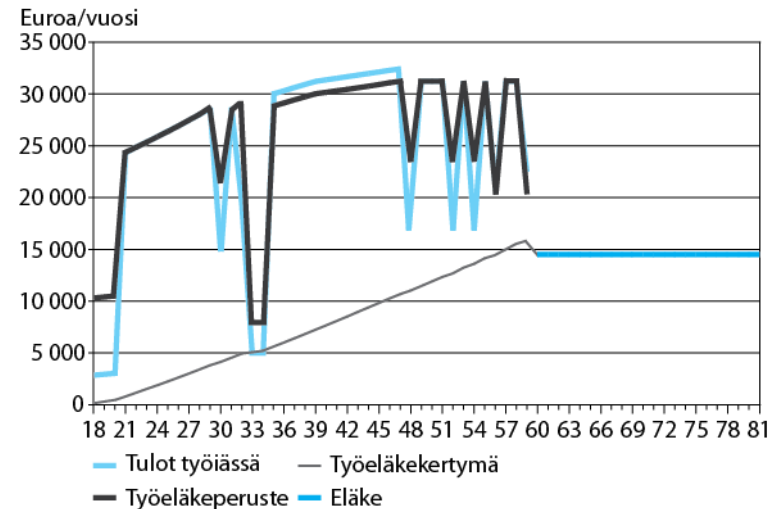
Ainon elämänkaaritulot vuoden 2012 rahassa, euroa/vuosi.

Ainon työiän tulot kasvavat melko tasaisesti. Tulot ovat pienemmät niiden jaksojen aikana, jolloin hän on hoitanut lasta ja sairastanut. Työeläkkeen nopeampi kertyminen uran lopussa johtuu siitä, että eläkkeen kertymisvauhti on 63 vuotta täytettyä nopeampi eli työtuloista kertyy 4,5 prosenttia vuotuista eläkettä (ikävuosina 18–52 eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vuosiansiosta ja ikävuosina 53–63 1,9 prosenttia). Elinaikakertoimen vaikutus vuosieläkkeeseen on tässä sijoitettu eläkkeen alkamishetkeen eikä eläkekertymään pitkin matkaa. Ainon työskentely 63 ikävuoden jälkeen korvaa elinaikakertoimen vaikutuksen vuosieläkkeeseen.

Pertun elämänkaaritulot vuoden 2012 rahassa, euroa/vuosi.

Pertun tulojen vaihtelu työiässä johtuu sairaus- ja työttömyysjaksoista. Työeläkekertymän ja lakisääteisen eläkkeen erotus on pienempi kuin Ainolla, koska elinaikakerroin määräytyy työkyvyttömyyseläkettä koskevan säännön mukaan ja koska Perttu saa työeläkkeen lisäksi pienen kansaneläkkeen.

Viivin elämänkaaritulot vuoden 2012 rahassa, euroa/vuosi.

Viivin tulot työiässä vaihtelevat paljon työttömyysjaksojen takia. Viiville maksettava eläke on suurempi kuin hänen työeläkekertymänsä. Elinaikakerroin tosin vaikuttaa hänen siirtyessään työkyvyttömyyseläkkeelle, mutta Viivin työeläke jää työtulojen vähäisyyden takia niin pieneksi, että hän saa merkittävän suuruista kansaneläkettä, joka nostaa lakisääteisen eläkettä yli työeläkekertymän.

Viivi on eläkkeellä paljon lyhyemmän ajan kuin Aino tai Perttu. Eläkemaksujen ”tuotto” eläkkeen muodossa onkin ratkaisevasti riippuvainen eläkeajan pituudesta. Keskimäärin suomalaiset ovat eläkkeellä pitkälti yli kaksikymmentä vuotta.

